

กระบวนการสร้างตัวตน

ของนักเรียนนายร้อยสู่การเป็นทหารอาชีพ

The Process to Deconstruct Chulachomklao
Royal Military Academy Cadets' Identities
to be the Army Profession

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลบางประการเกี่ยวกับความแตกต่างของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม รวมถึงกระบวนการทัศน์ของนักเรียนนายร้อยที่มีต่อกระบวนการหล่อหลอมและสร้างตนเองไปสู่การเป็นทหารอาชีพ ภายใต้ระบบการเรียนการสอนและการฝึกฝนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงกลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนนายร้อยมีการรับรู้และเรียนรู้การปรับบุคลิกภาพของตนเองจากพลเรือนสู่การเป็นนักเรียนทหาร จากการปรับบุคลิกภาพเบื้องต้นตั้งแต่เข้าศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหาร และมีการรับรู้วัฒนธรรมของการเป็นทหารอาชีพเมื่อเข้าสู่การเป็นนักเรียนนายร้อย ทั้งนี้ในการแสดงตัวตนของนักเรียนนายร้อยมุ่งเน้นที่การแสดงบทบาทให้ตรงกับหน้าที่เฉพาะกาล โดยให้ความสำคัญต่อการปรับตัวในแต่ละภารกิจและมีการเลือกรับรู้และแสดงตัวตนในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดระหว่างบริบทที่ต่างกัน ทั้งนี้เกิดจากการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มในระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง วัฒนธรรมองค์กร การคัดเลือก ตัวแบบทางสังคม รวมถึงการให้ความหมายใหม่ต่อพฤติกรรมเชิงเปรียบเทียบระหว่างรุ่นจากสังคมภายในโรงเรียนและสังคมภายนอกโรงเรียน ทำให้เกิดกระบวนการทัศน์ต่อการหล่อหลอมและสร้างตนเองที่มีความแตกต่างไปจากเดิม โดยมุ่งเน้นความรับผิดชอบและให้เหตุผลตอบสนองความคิดของตนเองเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อย คือการแพร่ขยายความคิดของกระแสบริโภคนิยม ที่ทำให้นักเรียนนายร้อยเลือกสร้างกิจกรรมให้กับตนเอง โดยการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาปรับเปลี่ยนกิจกรรมที่เน้นความเป็นส่วนตัวมากขึ้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อการลงมือปฏิบัติงานหรือฝึกทักษะทางการปฏิบัติในภารกิจที่มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานในอนาคต

คำหลัก : กระบวนการสร้างตัวตน อัตลักษณ์ ทหารอาชีพ นักเรียนนายร้อย บุคลิกภาพ

Abstract

The objection of this research is to studies the differentiation of the social discipline processes and the vision of the royal military cadets that affected to the preach processes and deconstruction to be the professional army under the education and training systems of Chulachomklao Royal Military Academy Cadet's Identities. The information collected by group and personal in-dept interview and observation.

From the sample cadets, they have knowledge to improve their personality from civilian to the professional army. The personality improvements start from the first entrance to the academy that teaches the culture to be the professional army. The performance of the cadets is concentrate to the important of each situation, how to adapt in each duty. They learn to select and perform in the different social discipline processes with the different environment. This knowledge starts within group of senior and junior, organization's culture, social prototype's selection and create the new meaning of comparisons behavior between the social environment inside and outside the academy. All these factors are influence to change their vision of deconstruct processes by concentrate the responsibility and find out to reply their own concept.

We also found the other influences affect to the deconstruct processes of the cadet's is "Trend of The Materialism Concept". The cadet's choose their own lifestyle by use the new technology to help the activities easier and personal. However the sample cadet's also pay attention to the group knowledge processes or the practical that related with their future career.

Keywords : The Process to Deconstruct of Self, Identity, Profession of Army, Cadets, Personality

บทนำ

การกำหนดและวางกรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ไม่สามารถให้การมองและวิเคราะห์เพียงมิติใดมิติหนึ่งแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้ เพราะการพัฒนาประเทศล้วนมีความเชื่อมโยงกับบริบทต่างๆ ของสังคมทุกภาคส่วน ปრაกฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นล้วนมีความซับซ้อนและหลากหลาย การจะใช้ยุทธศาสตร์กับการพัฒนา จึงต้องอาศัยการบูรณาการมิติต่างๆ อย่างสอดคล้องและมีเอกภาพ ตลอดจนสร้างแนวทางให้มีความพร้อมที่จะผสมกันรับสภาพเหตุการณ์จริงในปัจจุบันไปจนถึงอนาคต ปัจจุบันปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนทำให้เกิดคำถามต่อการพัฒนาและเป็นโจทย์ใหญ่ในการจัดตั้งและวางกรอบยุทธศาสตร์ของหน่วยต่างๆ ในสังคมเพื่อรักษาความเป็นตัวของตัวเองและความสามารถในการดำรงอยู่ของตนเอง ตลอดจนการยอมรับการกระทำของตนเองที่เกิดขึ้นจากภาระแสของการพัฒนา ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “การมีจุดยืนในการเป็นตัวของตัวเอง” “การมีเอกลักษณ์เฉพาะตน” หรือจะใช้คำว่า “อัตลักษณ์”¹ อันมีความหมายในทำนองเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความบิดเบือนในแนวคิดของการพัฒนาตามกระแสหลักดังกล่าว อาจทำให้เกิดความสับสนระหว่างตัวตนของตนเองกับความสอดคล้องของตัวตนในมิติสังคมท่ามกลางการพัฒนาตามกระแสใหม่

ดังนั้นในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา จำเป็นต้องมีการย้อนทบทวนและจัดวางกรอบตลอดจนสร้างกระบวนทัศน์ใหม่เพื่อความมั่นคงของประเทศ นัยสำคัญของความมั่นคงในปัจจุบันไม่ใช่ความมั่นคงแบบความหมายเดิม ซึ่งมักหมายถึงความมั่นคงของชาติอันประกอบด้วยรัฐและดินแดน แต่ต้องสร้างความเข้าใจในมิติใหม่ของความมั่นคงอย่างแท้จริง นัยหลักของความมั่นคงในปัจจุบันคือ ความมั่นคงที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมาย อันได้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นทรัพยากรพื้นฐานสำคัญของชาติ ตลอดจนมุ่งปรับเปลี่ยนบทบาทของความมั่นคงทางแสนยานุภาพไปสู่ความมั่นคงทางการพัฒนา ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน อันหมายรวมถึงแนวการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพและการอยู่ร่วมกันขององค์กร สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้เท่าทันด้วย ดังนั้นเมื่อพิจารณาประเด็นของความมั่นคงจึงต้องพิจารณาถึงความหลากหลายในสังคมนั้นๆ ด้วย เพราะความมั่นคงของประชาชนมิได้มีเพียงเฉพาะความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ อำนาจ อิทธิพลและเสรีภาพอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น หากหมายรวมเอาทุกบริบทที่เกี่ยวข้องมาเป็นหลักในการพิจารณา ทั้งนี้เมื่อเกิดปัญหาความบกพร่องในด้านความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะ

¹ หากจะมีการศึกษาจะต้องเข้าใจความสำคัญของวิธีการในการพิจารณาอย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ (identity) เป็นคุณลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวและเป็นปัจเจกภาพ โดยแนวคิดดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดทางจิตวิทยาและแนวคิดทางสังคมวิทยา ทั้งนี้คำว่า “อัตลักษณ์” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ Identitas เดิมใช้คำว่า Idem ซึ่งมีความหมายว่าเหมือนกัน (The Same) อย่างไรก็ตามโดยพื้นฐานทางภาษาอังกฤษแล้ว อัตลักษณ์มีความหมายสองนัยด้วยกัน คือ ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป นั่นคือ การตีความหมายความเหมือนบนพื้นฐานของความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบกันระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุมมอง คือ ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง นอกจากนั้นแล้ว Richard Jenkins ยังชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์มิใช่เป็นสิ่งที่มียู่ในตัวของมันเอง หรือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและมีลักษณะของความเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา (ขวัญจิวัน บัวแดง และคณะ, 2547)

จากกรณีตัวอย่างปัญหาการก่อความไม่สงบในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยิ่งเป็นกระแสที่เร่งความเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาด้านความมั่นคงในมิติต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความมั่นคง จึงมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และผู้ที่มีภารกิจหน้าที่เชื่อมโยงยุทธศาสตร์ความมั่นคงกับการพัฒนาในบริบทใหม่เหล่านั้น ได้แก่ บุคลากรทางการทหาร จึงมีภารกิจในการเร่งสร้างให้เกิดความสงบสุขและความมั่นคงโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความสอดคล้องของการแสดงตัวตนหรือการดำรงอัตลักษณ์ของทหารกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังนั้นการปรับแนวคิดและบูรณาการบทบาทในหลากหลายมิติ รวมถึงการรักษาความเป็นเอกภาพของบุคลากรทางการทหารจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง²

กระบวนการสร้างทรัพยากรทางทหารที่สำคัญคือ กระบวนการขัดเกลาและการหล่อหลอมจากการเรียนการสอนโดยสถาบันการศึกษาทางการทหาร มีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นสถาบันหลักในการผลิตนายทหารสัญญาบัตรให้แก่กองทัพไทย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2430 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภารกิจที่สำคัญของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้แก่ การผลิตนายทหารสัญญาบัตรให้ได้มาตรฐานตามที่กองทัพต้องการ

และเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม ในปัจจุบันมาตรฐานหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนายทหารสัญญาบัตรตามที่กองทัพต้องการได้ถูกกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนในนโยบายการศึกษาของกองทัพบก พ.ศ. 2550 - 2554³ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เป็นแบบฉบับของนายทหารสัญญาบัตรผู้มีลักษณะผู้นำดี มีวินัย รู้แบบธรรมเนียมของกองทัพ อุทิศตนเพื่อชาติและประชาชน โดยการปลูกฝังวิชาผู้นำและครุฑทหารเป็นหลัก
2. มีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติทางทหารในระดับหมวดของหน่วยกำลังรบ รับบทบาทของเหล่าต่างๆ และมีพื้นฐานเพียงพอในการช่วยพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ
3. มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาวิชาชีพทหาร และช่วยพัฒนากองทัพ ตลอดจนการอุทิศตนเพื่อเป็นทหารอาชีพ
4. มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นสุภาพบุรุษ มีคุณธรรม สามารถพัฒนาและดำรงความเข้มแข็งของสมรรถภาพร่างกายทั้งในตนเอง และเสริมสร้างให้แก่กำลังพลในหน่วยของตน
5. มีพื้นฐานความรู้วิทยาการระดับอุดมศึกษาเพียงพอสำหรับเสริมคุณลักษณะข้างต้น และเป็นผู้ที่ทันโลกทันเหตุการณ์
6. มีความสามารถในการฝึกสอนอบรมผู้ใต้บังคับบัญชา

² มีการให้คำอธิบายความสับสนในการแสดงตัวตนหรือการดำรงอัตลักษณ์ ไว้ว่า “เอกลักษณ์กลายเป็นประเด็นปัญหาขึ้นมา ก็ต่อเมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติ กล่าวคือ เมื่อสิ่งที่คุณเหมือนว่าจะแน่นอนตายตัว เคยอยู่ด้วยกันได้อย่างมั่นคงถูกแทนที่/สวามรวยด้วยประสบการณ์ที่ไม่มั่นคงหรือระแวงสงสัย” (Mercer, 1990 อ้างใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545)

³ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. 2551. แผนแม่บทการพัฒนากองกฎหมายและสังคมศาสตร์ พ.ศ. 2550-2554 (Online)., 21 เมษายน 2551.

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้างต้นเพื่อสร้างนักเรียนนายร้อย ให้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของกองทัพในฐานะทหารอาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการก่อร่างสร้างตัวแบบแก่นักเรียนนายร้อยให้เดินไปในรูปรอยเดียวกัน อย่างไรก็ตามความเป็นปัจเจกของนักเรียนนายร้อยแต่ละคน ทำให้มีการเลือกรับและเสริมสร้างอัตลักษณ์แห่งตนขึ้นมา ร่วมกับการวางกรอบของกองทัพด้วย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยให้ความสำคัญกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทหาร ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการการพัฒนาในมิติต่างๆ ในการสร้างอัตลักษณ์ในบริบทใหม่ ผู้ศึกษาวิจัยมุ่งการศึกษาไปที่กระบวนการสร้างตัวตนหรืออัตลักษณ์ของนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า อันเป็นทรัพยากรมนุษย์แกนหลักของกองทัพไทย นอกจากนี้ความพร้อมในการก่อสร้างอัตลักษณ์⁴ ของตนเองให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของการเป็นทหารอาชีพ มีความจำเป็นและเป็นที่คาดหวังของสังคมอีกมิติหนึ่ง งานศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจบริบทต่างๆ ของนักเรียนนายร้อย ซึ่งจะสำเร็จการศึกษาออกไปเป็นผู้นำหน่วย ตลอดจนก้าวไปสู่การเป็นผู้บังคับบัญชาในสายงานการบริหารประเทศด้านการทหาร โดยใช้รากฐานของการก่อสร้างอัตลักษณ์ของตนต่อการเป็นทหารอาชีพ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปสู่การประยุกต์ใช้และสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศเชิงการทหารเป็นลำดับไป

วัตถุประสงค์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลบางประการเกี่ยวกับความแตกต่างของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม
2. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทัศนของนักเรียนนายร้อยที่มีต่อกระบวนการหล่อหลอมและสร้างตนเองไปสู่การเป็นทหารอาชีพ ภายใต้ระบบการเรียนการสอนและการฝึกฝนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

อนึ่งผู้ศึกษาวิจัยมีความประสงค์ที่จะเปิดประเด็นหรือเปิดพื้นที่ความรู้ของกระบวนการทัศนในการก่อสร้างอัตลักษณ์ของนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งมีความแตกต่างอยู่ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

1. ครอบคลุมประเด็นการก่อสร้างอัตลักษณ์ความเป็นทหารอาชีพ โดยกระบวนการรวบรวมข้อมูล การติดตามผล การวัดผลและการประเมินผล เพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างกระบวนการศึกษาและกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่เหมาะสมต่อไป
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จะศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งเป็นนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2551 ใช้วิธีการ

⁴ การก่อสร้างอัตลักษณ์ เป็นการอธิบายกระบวนการศึกษาอัตลักษณ์ เนื่องจากการพิจารณาถึงอัตลักษณ์นั้น ต้องมีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นกระบวนการเนื่องจากอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลสร้างขึ้นจากประสบการณ์ในชีวิตและสิ่งที่เข้ามาปะทะสังสรรค์ (Social Interaction) ดังนั้นเมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กับเหตุปัจจัยอื่นในสังคมก็จะมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงขึ้นใหม่โดยการผสมผสานระหว่างตัวตนเดิมที่ตนเองมีอยู่กับตัวตนใหม่อันเกิดจากบริบทแวดล้อมทางสังคมนั้นๆ

สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยระบุให้มีความแตกต่างในชั้นปีการศึกษา กองวิชา การเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมต่างๆ ตลอดจนตำแหน่งในการบังคับบัญชา จนกว่า ข้อมูลจะมีความอิ่มตัวทางทฤษฎี

วิธีวิทยาการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทาง สังคมศาสตร์ โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่ง ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การ สัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) รวมทั้ง การสัมภาษณ์เชิงกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้าง ตัวตนของนักเรียนนายร้อยสู่การเป็นทหารอาชีพ สามารถแยกประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการ ศึกษาได้ดังนี้

ความแตกต่างของกระบวนการขัดเกลา ทางสังคม

เนื่องจากความแตกต่างด้านสิ่งแวดล้อม และภูมิหลังของนักเรียนนายร้อยแต่ละนาย ทำให้นักเรียนนายร้อยแต่ละนายมีความรู้สึกนึกคิดใน มุมมองของตนเองแตกต่างกัน แสดงให้เห็นความ สำคัญของบริบทสิ่งแวดล้อมทางสังคมอันมีผลต่อ กระบวนการคิดและหล่อหลอมให้นักเรียนนายร้อย กลายเป็นทหารอาชีพ โดยเฉพาะเมื่อนักเรียน สามารถสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนของ เหล่าทัพได้ กระบวนการเปลี่ยนผ่านจากการเป็น บุคคลพลเรือนไปสู่การเป็นนักเรียนทหารนั้น บริบท

แวดล้อมทางสังคมล้วนมีอิทธิพลต่อการปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมและนำมาสู่การสร้างตัวตนของ นักเรียนนายร้อยค่อนข้างมาก แต่จุดร่วมที่สำคัญ คือ

1. ความคาดหวังของครอบครัว ทั้งในส่วน ของนักเรียนนายร้อยที่มีสมาชิกในครอบครัวรับ ราชการอยู่ในเหล่าทัพ และในส่วนของนักเรียน นายร้อยที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นบุคคลพลเรือน ความแตกต่างของบริบทแวดล้อมทางครอบครัวนี้ มีส่วนทำให้นักเรียนนายร้อยที่เข้ามาสู่ระบบต้อง อดทนและพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับระบบการ เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพต่างกัน ข้อมูลส่วนหนึ่ง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายๆ นาย พบว่า “การ ออกจากระบบหรือการลาออกนั้น ย่อมทำให้เกิด ความอับอายต่อเครือญาติและตนเอง” รวมทั้ง มองว่า การลาออกอาจจะมีส่วนสะท้อนต่อครอบครัว ข้างโดยเฉพาะเพื่อนในสถาบันศึกษาเดิม ซึ่ง เพื่อนๆ ส่วนใหญ่มองว่า “ผู้ที่สอบเข้าเป็น นักเรียนเตรียมทหารได้คือ บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ หากตนเองได้รับคัดเลือกเข้ามา แล้วไม่สามารถเรียนได้และจะต้องออกจากระบบ หรือต้องลาออกนั้น ก็จะทำให้เพื่อนมองว่าตนเอง มีความสามารถและความรู้ไม่เพียงพอ ซึ่งเมื่อ เปรียบเทียบกับผลการเรียนในระดับมัธยมต้นที่ โรงเรียนเดิม ตนเองย่อมมีผลเลิศทางการศึกษา มากกว่ากลุ่มเพื่อนอย่างเด่นชัด”

2. ระบบการปรับบุคลิกภาพจากการเป็น บุคคลพลเรือนเข้าสู่การเป็นนักเรียนเตรียมทหาร เมื่อนักเรียนนายร้อยถูกปรับบุคลิกภาพโดยการ ฝึกศึกษาของโรงเรียนเตรียมทหารที่มีความแตกต่าง จากโรงเรียนมัธยมทั่วไป โดยเฉพาะการวางรากฐาน ในการฝึกระเบียบวินัยและการเสริมสร้างร่างกาย

ให้มีความพร้อมต่อการฝึกอยู่เสมอ⁵ ความแตกต่างระหว่างการฝึกศึกษาของนักเรียนเตรียมทหารกับประสบการณ์เดิมของบุคคลพลเรือนในการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญที่ทำให้นักเรียนนายร้อยรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความแตกต่างจากนักเรียนทั่วไปโดยเฉพาะเพื่อนในกลุ่มเดิมในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยแสดงออกได้จากลักษณะท่าทาง การใช้คำพูด การแต่งตัว รวมถึงการให้ความสำคัญกับระเบียบวินัยที่รุ่มร่ามในโรงเรียนเตรียมทหารและโรงเรียนเหล่าทัพ เป็นต้น ที่โรงเรียนเหล่านั้นนักเรียนนายร้อยเริ่มมีการรับรู้และเรียนรู้การปรับบุคลิกภาพของตนเองสู่การเป็นนักเรียนทหารอย่างเด่นชัด โดยเห็นว่าการเปลี่ยนผ่านบุคลิกภาพดังกล่าว มาจากกระบวนการฝึกระเบียบวินัยและการออกกำลังกายเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามวิถีกระบวนการดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อการฝึกศึกษาในแง่ที่เป็นวิชาการ เห็นได้จากพฤติกรรมอ่อนล้าในชั้นเรียน อันเกิดจากความอ่อนเพลียในการฝึก และเริ่มมีพฤติกรรมอ่อนล้าในชั้นเรียนเรื่อยมาจนเห็นเป็นเรื่องปกติวิสัย อย่างไรก็ตามนักเรียนนายร้อยที่เป็นหัวหน้าตอนหรือนักเรียนบังคับบัญชาที่จะต้องพยายามประคองตัวไม่แสดงอาการเหนื่อยล้าในชั้นเรียน เนื่องจากตนเองมีหน้าที่และความรับผิดชอบสูงกว่าคนอื่น

ทั้งนี้สภาพความอ่อนล้าจากการฝึกอันมีผลต่อเนื่องมาสู่พฤติกรรมในชั้นเรียน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดโดยการเปรียบเทียบผลการเรียนโรงเรียนเตรียมทหารและผลการเรียนที่โรงเรียนมัธยมเดิมที่ตนเองสำเร็จการ

ศึกษา นักเรียนนายร้อยเกิดการยอมรับในความแตกต่างและเข้าใจว่า การฝึกฝนเพื่อให้เกิดความพร้อมทางด้านร่างกายมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพทางทหาร ความเด่นชัดของความแตกต่างของกระบวนการขัดเกลาจึงเกิดขึ้นจากการปรับบุคลิกภาพเบื้องต้น ตั้งแต่เข้าศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารเป็นหลัก อนึ่งพฤติกรรมอ่อนล้าในชั้นเรียนที่มีผลโดยตรงต่อผลการเรียนนี้ยังเป็นปัจจัยแวดล้อมอีกประการที่ทำให้นักเรียนนายร้อยต้องพยายามอยู่ในระบบของโรงเรียนทหารให้ได้ เนื่องจากความไม่มั่นใจในผลการเรียนและมาตรฐานของตนเองว่าจะสามารถออกไปแข่งขันเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแบบบุคคลพลเรือนได้หรือไม่ แต่พบบางกรณีว่า เพื่อนนักเรียนเตรียมทหารบางคนลาออกเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตตนเองจากการเป็นนักเรียนทหารกลับไปสู่การเป็นบุคคลพลเรือนอีกครั้งหนึ่ง และสามารถปรับตัวเข้ากับการเป็นบุคคลพลเรือนได้ แต่ยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆ ในโรงเรียนเหล่าทัพต่างๆ ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามกระบวนการเสริมแรงที่มาจาก การสนับสนุนและความคาดหวังของครอบครัว รวมทั้งบริบทส่วนบุคคลทางสังคมจะเป็นเงื่อนไขต่อกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อย ความแตกต่างที่เด่นชัดคือ นักเรียนนายร้อยที่มาจากครอบครัวหรือมีญาติบรรพบุรุษทหาร ตำรวจ โดยเฉพาะในเครือญาติที่มีความใกล้ชิด ซึ่งคาดว่าจะเป็นตัวแบบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ แต่กลับมีกระบวนการสร้างตัวตนของความเป็นทหาร

⁵ ในช่วงระดับอายุของนักเรียนนายร้อยซึ่งตรงกับช่วงวัยรุ่น ดังนั้นโดยทั่วไปแล้ววัยรุ่นก็ยังมีปัจจัยที่สำคัญที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการแสดงบุคลิกภาพ ได้แก่ อิทธิพลของพ่อแม่ ผู้ปกครองและกลุ่มเพื่อนสนิท รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มหรือชมรม ซึ่งในตัวของผู้เรียนเองจะมีการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับปัจจัยดังกล่าว อันนำมาซึ่งการแสดงออกหรือบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Muuss, 1980) อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองนอกจากจะมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยข้างต้นแล้ว ก็ยังมีปัจจัยด้านการเจริญเติบโตทางกายภาพควบคู่ไปด้วยเช่นกัน (Smelser, 1981)

อาชีพในเชิงลบ กลุ่มนักเรียนนายร้อยที่มีครอบครัวเป็นบุคคลพลเรือนจะมีกระบวนการสร้างตัวตนของความเป็นทหารอาชีพในเชิงบวกมากกว่า เนื่องจากความคาดหวังของครอบครัวในฝ่ายหลังสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม โดยเฉพาะในส่วนบุคคลที่เป็นพลเรือนที่มีความคาดหวังต่อนักเรียนนายร้อยนั้นจะเป็นแรงสนับสนุนให้นักเรียนนายร้อยมีการสร้างตัวตนให้สอดคล้องกับตัวตนของการเป็นทหารอาชีพที่สังคมภายนอกคาดหวังได้

ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ส่งผลให้นักเรียนนายร้อยรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการเป็นนักเรียนทหารสู่การเป็นทหารอาชีพนั้้น นักเรียนนายร้อยมีการรับรู้วัฒนธรรมของการเป็นทหารอาชีพเด่นชัดขึ้น เมื่อได้เข้ามาศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยเฉพาะการแสดงบทบาทหน้าที่ตามวัฒนธรรมองค์กรของกองทัพบก⁶ สังเกตได้ชัดเจนจากคำสั่ง คำพูด หรือสำนวนที่นักเรียนนายร้อยใช้ในเชิงปฏิบัติการทางทหาร นอกจากนั้นการฝึกฝนในด้านวิชาการทางทหารควบคู่ไปกับการเรียนการสอนทางวิชาการในสาขาวิชาอื่นๆ นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อยที่เริ่มมีการรับรู้และปรับเปลี่ยนตัวตนของ

ตนเองให้เข้ากับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและองค์กรไปสู่การเป็นทหารอาชีพ

ประสบการณ์ร่วมระหว่างการทำกิจกรรมและการเรียนการสอนเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อย โดยเฉพาะระบบนักเรียนใหม่และระบบการปรับปรุงพฤติกรรม ระบบเกียรติศักดิ์และระบบอาวุโสระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง ระบบเหล่านี้เป็นกระบวนการทำให้นักเรียนนายร้อยรู้จักเล่นบทบาทของตนเองไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และพบว่า การแสดงบทบาทจากกระบวนการขัดเกลาดังกล่าวนั้น มักเป็นไปเพื่อการอยู่รอดของตนเองมากยิ่งขึ้น และมีการสร้างความหมายใหม่ โดยอาศัยระบบแวดล้อมที่มีอยู่มาสนับสนุนให้เกิดความชอบธรรมในการให้เหตุผลหรือสร้างเงื่อนไขให้พฤติกรรมของตนเองเป็นที่ยอมรับต่อสถานการณ์นั้นๆ

ทั้งนี้ในการแสดงตัวตนนักเรียนนายร้อยมุ่งเน้นที่การแสดงบทบาทให้ตรงกับหน้าที่เฉพาะกาล โดยให้ความสำคัญต่อการปรับตัวในแต่ละภารกิจ และมีการเลือกรับรู้และแสดงตัวตนในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดระหว่างบริบทที่ต่างกัน ทั้งนี้เกิดจากการเรียนรู้ของกระบวนการกลุ่มในระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง วัฒนธรรมองค์กร โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันและ

⁶ ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีผลต่อกระบวนการสร้างตัวตนหรือกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในปัจจุบันแนวคิดหลังทันสมัยมิได้ส่งผลให้การนิยามความหมายของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์เลื่อนไหลและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ความเป็นปัจเจกเป็นผลจากวาทกรรม (Discourse) และปฏิบัติการทางวาทกรรม ดังนั้นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ตามแนวคิดหลังทันสมัยจึงไม่ใช่ลักษณะเฉพาะตัว หากแต่เลื่อนไหลไปตามบริบทของสังคม ตัวตนของเราไม่ได้เป็นหนึ่งเดียวแต่มันแตกกระจายเป็นส่วนต่างๆ มากมาย ไม่ได้มีเนื้อเดียว ขึ้นอยู่กับว่าเราเอาส่วนของไหนของเราไปกระทำหรือไปประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วแต่ว่าเราหันด้านไหนไปสู่โลกภายนอก เช่น เราประกอบอาชีพครู เราก็จะเป็นครูเมื่ออยู่ในโรงเรียน แต่เมื่อกลับบ้านตอนเย็นเราอาจจะเป็นแม่ของลูก เป็นภรรยา เป็นต้น แต่ละด้านเหล่านี้ไม่ได้เป็นสิ่งเดียวกัน และอาจจะมีความขัดแย้งกันเองได้กระบวนการสร้างอัตลักษณ์จึงเป็นการสร้างตามเหตุการณ์ในสังคม ตามกระแสทางสังคม ซึ่งต่างกับแนวคิดกลุ่มนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่มองถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ว่ามีขั้นตอนมาตั้งแต่ในวัยเด็กหรือตลอดชีวิต (บันทิต ปิยะศิลป์, 2548)

ค่านิยมการขัดเกลาร่างกายของแต่ละกองพันในกรม
นักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์ ซึ่งจะสัมพันธ์กับ
การคัดเลือกตัวแบบทางสังคม หรือแบบอย่างของ
นายทหารปกครอง รวมถึงการให้ความหมายใหม่
ต่อพฤติกรรมเชิงเปรียบเทียบระหว่างรุ่นทั้งจาก
สังคมกลุ่มเพื่อนภายในโรงเรียนและสังคมกลุ่ม
เพื่อนภายนอกโรงเรียน ทำให้เกิดกระบวนการทัศน์
ต่อการหล่อหลอมและสร้างตนเองที่มีความ
แตกต่างไปจากเดิม โดยมุ่งเน้นความรับผิดชอบ
และให้เหตุผลตอบสนองความคิดของตนเองเป็น
สำคัญ จากการศึกษาวิจัยพบว่าความแตกต่าง
ข้างต้นนี้เกิดขึ้นพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่แผ่
ขยายความคิดด้านวัตถุนิยมหรือลัทธิบริโภคนิยม
เข้ามา มีบทบาทต่อกระบวนการสร้างตัวตนของ
นักเรียนนายร้อย กิจกรรมหรือแบบฝึกในระบบ
จึงไม่ได้เป็นสิ่งที่คัดบุคคลให้เหมาะสมกับความ
เป็นนักเรียนทหาร แต่กลับเปลี่ยนเป็นการเลือก
ใช้ระบบมาตอบสนองความต้องการของบุคคลให้
กระทำหรือแสดงตัวตนตามที่ตนเองต้องการซึ่งต่าง
จากกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อย
ในอดีตที่จะรับปฏิบัติหรือเป็นผู้ถูกกระทำโดยเอา
วัฒนธรรมองค์กรเป็นที่ตั้ง แต่นักเรียนนายร้อย
ในปัจจุบันมักจะมีกระบวนการสร้างตัวตนที่เอา
ตนเองเป็นที่ตั้งและพอใจที่จะเป็นผู้ร่วมกระทำใน
ระบบการขัดเกลาร่างกายของโรงเรียนนายร้อยมากกว่า
นั่นจึงเป็นการตอบโต้ของตัวตนเองกับการ
ขัดเกลาร่างกายทางสังคม หรือเป็นกระบวนการตอบโต้
ของอัตลักษณ์แห่งตนและอัตลักษณ์ร่วม⁷ เช่นกัน

ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความไม่เข้าใจ
ระบบและกระบวนการขัดเกลาร่างกายที่มีเหตุมีผล
ตลอดจนความไม่รู้แจ้งถึงนัยหรือความหมายแฝง
ที่เรียกว่า “กุศโลบาย” ในการคิด สร้างกิจกรรม
ในแต่ละขั้นตอนตามกระบวนการขัดเกลาร่างกายที่มีการ
สืบทอดกันมาแต่เดิม ทำให้การสืบทอดกิจกรรม
แต่ละลำดับ จึงเป็นเพียงการสืบทอดกระบวนการ
เชิงประเพณีที่เป็นสัญลักษณ์ แต่ไม่สามารถ
ถ่ายทอดความหมายในเชิงจิตวิทยา เชิงเหตุผล
หรือการปลูกฝังแนวคิดที่เป็นนามธรรมได้

กระบวนการทัศน์ของนักเรียนนายร้อยที่มีต่อ กระบวนการหล่อหลอมและสร้างตนเอง

พบว่า บัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง
ของกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อย
คือการแพร่ขยายความคิดของกระแสบริโภคนิยม
ที่ทำให้ให้นักเรียนนายร้อยเลือกสร้างกิจกรรมให้กับ
ตนเอง โดยการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีมา
ปรับเปลี่ยนกิจกรรมที่เน้นความเป็นส่วนตัวมากขึ้น
โดยเฉพาะการเลือกใช้เวลาว่างหรือเวลาในการ
ฝึกฝนเล่นอินเทอร์เน็ตแทนการเข้าปะทะสังสรรค์
พูดคุยระหว่างกลุ่มเพื่อนหรือรุ่นพี่รุ่นน้องหรือแม้
กระทั่งการใช้อินเทอร์เน็ตทำงานที่ได้รับมอบ
หมายแทนการเข้าไปศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด
ร่วมกันกับกลุ่มเพื่อน อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่าง
นักเรียนนายร้อยยังให้ความสำคัญกับการเสริม
สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับการลงมือ

⁷ สำหรับอัตลักษณ์ร่วมหรืออัตลักษณ์ของกลุ่มนั้น ล้วนมีอิทธิพลต่อลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียนนายร้อย ซึ่งตรงกับช่วงอายุที่
เป็นวัยรุ่น โดยเฉพาะการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มหรือชมรม อันเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นและดำเนินไป
อย่างเป็นพลวัต กลุ่มนั้นจะเป็นบ่อเกิดในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันของสมาชิก มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น บรรทัดฐาน
และเป้าหมายของกันและกัน รวมทั้งมีอิทธิพลเหนือตัวตนแต่ละบุคคลด้วย (Franzoi, 1996)

ปฏิบัติงาน⁸ หรือฝึกทักษะทางการปฏิบัติในภารกิจที่มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานในอนาคต โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องแสดงทักษะทางด้านความรู้วิชาการและการทหาร อันหมายถึงการบูรณาการองค์ความรู้ที่นักเรียนนายร้อยได้ศึกษาต่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือแก้สถานการณ์ได้ดี

ดังนั้นในกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อยสู่การเป็นทหารอาชีพ กลุ่มตัวอย่างนักเรียนนายร้อยจึงมุ่งมองที่การวางอนาคตในการรับราชการตามตำแหน่งและเหล่าที่สังกัดประเด็นที่จะเริ่มมีผลต่อกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อยตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 และเด่นชัดยิ่งขึ้นเมื่อถึงเวลาเลือกสังกัดเข้าศึกษาตามหลักสูตรของแต่ละกองวิชา ทั้งนี้จากการเลือกเข้าสังกัดกองวิชา นักเรียนนายร้อยมีปัจจัยจากกลุ่มเพื่อนเป็นเงื่อนไขประกอบ ทั้งในส่วนที่เป็นแรงเสริมและเป็นอุปสรรค ทำให้เกิดการแข่งขันมุ่งไปสู่ความคาดหวังของตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนและความพยายามสร้างตัวตนของตนเองจึงไม่ได้เป็นไปตามหลักสูตรทางการศึกษาเป็นสำคัญ แต่มีปัจจัยประกอบอื่นๆ แวดล้อมโดยเฉพาะการแข่งขันที่เกิดขึ้นจากระบบการคัดเลือกการรับราชการตามตำแหน่งหรือสังกัดในอนาคต จึงมักพบว่า นักเรียนนายร้อยที่มีผลการเรียนไม่ดีและมีเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นข้อจำกัด กระทั่งทำให้ไม่สามารถเลือกกองวิชาตามที่ต้องการได้ เนื่องจากต้องให้เพื่อนที่มีลำดับในรุ่นดีกว่าเลือกก่อนตามโควตาตำแหน่งที่กำหนดโดยตรงจากกองทัพบก มักจะมีพฤติกรรมในชั้นเรียนที่ถดถอย หากแต่กระบวนการสร้างตัว

ตนยังคงมีอยู่ในลักษณะการเลือกแสดงบทบาทและโต้ตอบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ศึกษาอยู่ตลอดเวลา ทั้งในส่วนของส่วนการศึกษา ส่วนวิชาทหาร และส่วนของกรมนักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์

ด้วยปัจจัยของกลุ่มเพื่อนที่เข้ามามีผลต่อกระบวนการสร้างตัวตนของตนเอง การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงพบว่า กลุ่มนักเรียนนายร้อยที่มีภูมิหลังที่คล้ายคลึงกัน เช่น ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ สาขาวิชาหรือตอนเรียน จะมีการรวมกลุ่มหรือเข้าปะทะสังสรรค์เป็นเพื่อนสนิทร่วมกัน และสะท้อนลักษณะบุคลิกภาพร่วมกันอันมีความแตกต่างกันจากเพื่อนนอกกลุ่ม โดยมีลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะกลุ่มและลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะตนเป็นของตนเอง และมักมีการแสดงออกถึงความแตกต่างของกลุ่มที่ชัดเจนเมื่อมีโอกาสหรือเมื่อได้มีการปล่อยพักให้กลับบ้าน

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อกระบวนการทัศน์ของนักเรียนนายร้อยที่มีต่อกระบวนการหล่อหลอมและสร้างตนเองอีกประการหนึ่ง คือการปรับเปลี่ยนระบบการรับนักเรียนบุคคลพลเรือนเข้ามาศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่ โดยเปลี่ยนจากระยะเวลาในการศึกษาตลอดหลักสูตร 5 ปี เป็นหลักสูตร 4 ปี พบว่า นักเรียนนายร้อยในระบบใหม่นี้มักจะมีอายุน้อยและมีวุฒิภาวะต่ำกว่านักเรียนนายร้อย ในปัจจุบันจะมีลักษณะความคิดสร้างสรรค์ที่เด่นชัด กล้าแสดงออก และมีความคิดนอกกรอบเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า กระบวนการสร้างตัวตนนั้นมักมีข้อโต้แย้งหรือเงื่อนไขต่อระบบมากขึ้นเช่นกัน⁹

⁸ กิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจริงที่นักเรียนนายร้อยให้ข้อมูล ได้แก่ โครงการห้องเรียนมีชีวิตที่เป็นโครงการของกรมนักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์ ที่นำนักเรียนนายร้อยลงไปใช้ชีวิตอยู่กับชาวบ้าน เพื่อเรียนรู้การดำรงชีวิตภายใต้กรอบแนวคิดการทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

⁹ ประมวลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกและเชิงกลุ่มจากบุคคลแวดล้อมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อยต่อการเป็นทหารอาชีพนั้น พบว่า นักเรียนนายร้อยมีกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นักเรียนนายร้อยที่มีผลการเรียนลำดับต้นๆ จากการแข่งขันและลำดับเลขที่ตอนเรียนหรือในลำดับเลขที่ของทั้งชั้นปียู่ในระดับต้น มักมีแนวโน้มที่จะเลือกรับราชการในเหล่าสนับสนุนการรบมากกว่าเหล่ารบ ทำให้พวกที่อยู่ลำดับตัวเลือกเหล่ารบนั้นเป็นเพื่อนนักเรียนที่อยู่ในลำดับท้าย ซึ่งจะเกิดความอ่อนล้าในการเร่งสร้างตัวตนให้มีความพร้อมต่อการเป็นทหารอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกศึกษาหรือการเรียนในชั้นเรียน เพราะรู้ว่าตนเองมีโอกาสในการเลือกรับราชการในตำแหน่งที่ตนเองต้องการได้น้อย คือเป็นการลงตำแหน่งที่เหลือจากเพื่อนในลำดับต้นที่เลือกลงสังกัดไปแล้ว อย่างไรก็ตามการเลือกลงตำแหน่งการรับราชการทหารในฐานะผู้บังคับหมวดใหม่นั้น มีผลต่อกระบวนการและพฤติกรรมของนักเรียนนายร้อยต่อการเรียนวิชาในกองวิชาที่สังกัดและวิชานอกกองวิชาที่สังกัดด้วย เนื่องจากเป็นกระบวนการชี้วัดลำดับเลขที่ในรอบต่อระบบการเลือกลงตำแหน่งของการรับราชการในอนาคตด้วย

การปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาจากระบบ 5 ปี เป็น 4 ปีนั้น ทำให้นักเรียนนายร้อยต้องมีการบริหารจัดการภารกิจกับเวลาที่จำกัดมากขึ้น ซึ่งมักเป็นปัญหาต่อการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อย เนื่องจากจะต้องเล่นบทบาทให้ภารกิจนั้นๆ ผ่านพ้นไป แต่มีความใส่ใจในรายละเอียดของภารกิจนั้นๆ น้อยลง เนื่องจากไม่สามารถมีเวลาจัดการให้เต็มที่ได้ ความอ่อนล้าจากการรับภารกิจเกินกำลังล้วนเป็นปัจจัยที่นักเรียนนายร้อยกังวลและเกิดความเครียด พร้อมกันนี้การปฏิบัติภารกิจที่ซ้ำซ้อนกันยังเป็นเหตุผลในการกล่าวอ้างที่จะเลือกรับผิดชอบภารกิจบางอย่างที่ได้รับมอบหมาย หรือสร้างความชอบธรรมให้กับการ

แตกต่างจากการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร แม้นักเรียนนายร้อยรับรู้ว่าเป็นสิ่งไม่ควรปฏิบัติ แต่ก็มักอาศัยการกล่าวอ้าง เพื่อให้การเล่นบทบาทของตนเองในแต่ละสถานการณ์ผ่านพ้นไปได้

ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาของหลักสูตรการศึกษา ยังส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการที่นักเรียนนายร้อยใช้ในการหล่อหลอมและสร้างตนเอง นักเรียนนายร้อยยอมรับว่าตนเองมีระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนและปลูกฝังตนเองต่อการเป็นทหารอาชีพที่น้อยลง ภารกิจที่ซ้ำซ้อนทำให้กระบวนการสร้างตัวตนต้องให้ความชอบธรรมแก่การเล่นบทบาทเฉพาะหน้า คือเลือกทำบางสิ่งบางอย่างหรือเลือกใช้คุณสมบัติบางประการ มากกว่าการเล่นบทบาทที่สมบูรณ์จากแนวคิดของการเป็นทหารอาชีพ จากการยึดถือคุณลักษณะของการเป็นทหารอาชีพทั้งหมด

นอกจากนี้กระบวนการที่นักเรียนนายร้อยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้ตนเองสามารถสร้างตัวตนต่อการเป็นทหารอาชีพได้ดี คือระบบการเรียนการสอนและระบบการฝึกศึกษาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการบูรณาการคุณค่าด้านต่างๆ ทั้งในส่วนที่เป็นวิชาการและส่วนที่เป็นทักษะทางการทหาร อันจะเป็นกรอบหรือแนวทางในการฝึกฝนให้นักเรียนนายร้อยสร้างตัวตนสู่การเป็นนายทหารอาชีพได้อย่างชัดเจน โดยมีสาเหตุมาจากการมีห้วงเวลาจำกัดในหลักสูตรการศึกษาและการเห็นความสำคัญต่อวิธีการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ นักเรียนนายร้อยจะให้คุณค่ากับกิจกรรมที่ตนเองสามารถเอาความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติหรือการเรียนการสอนไปใช้ในชีวิตรับราชการในอนาคตอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นความสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนหรือชาวบ้าน จึงเป็นปัจจัยสำคัญอันจะทำให้ นักเรียนนายร้อยเข้าถึง

ความเป็นอยู่ที่แท้จริง รวมทั้งอาศัยกิจกรรมต่างๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านนั้นส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ในการถ่ายทอดความคิดและอุดมการณ์ในเรื่องความรักชาติ ตลอดจนภารกิจในด้านการพัฒนาซึ่งทหารจะต้องมีหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติ การเสริมสร้างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมดังกล่าว จะช่วยให้ชาวบ้านมีความเข้าใจการปฏิบัติการของทหาร ตลอดจนส่งผลให้เกิดอุดมการณ์ร่วมในการรักชาติและอธิปไตย นอกจากนี้ กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นการร่วมสร้างอัตลักษณ์แก่นักเรียนนายร้อย ให้มีการเข้าใจหน้าที่ของทหารในมิติของการพัฒนาที่ต้องแสดงบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมกับชาวบ้านเป็นสำคัญ ดังนั้นการรื้อสร้างอัตลักษณ์ของนักเรียนนายร้อยระหว่างอัตลักษณ์เดิม ซึ่งติดตัวมาจากภูมิลำเนาหรือครอบครัวที่แตกต่างกับการเรียนรู้ในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ต่างออกไปจากประสบการณ์ ภูมิหลังเดิมของนักเรียนนายร้อย จะเป็นการช่วยเสริมสร้างความคิดและฝึกลักษณะบุคลิกภาพในความเป็นทหารอาชีพได้ เพราะปัจจุบันความเป็นทหารอาชีพไม่ได้เป็นเรื่องของทหารเท่านั้น หากแต่มีความคาดหวังจากสังคมซึ่งก็คือชุมชนหรือชาวบ้านร่วมอยู่ด้วย ดังนั้นการที่นักเรียนนายร้อยได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับสภาพสังคมจริงมากเท่าใด ก็จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยได้มีโอกาสพัฒนาตนเองมากขึ้นเท่านั้น

อย่างไรก็ดี กระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อยนั้นยังมีปัจจัยจากตัวแบบที่จะเข้ามามีส่วนในการร่วมสร้างกระบวนการทัศน์ในกระบวนการหล่อหลอมและสร้างตนเอง ซึ่งตัวแบบ

ดังกล่าวคือ นายทหารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการหล่อหลอมของนักเรียนนายร้อยทุกภาคส่วน โดยนักเรียนนายร้อยจะอาศัยการรับข่าวสารข้อมูลเพื่อมาเปรียบเทียบตัวแบบการสร้างตัวตนจากรุ่นพี่หรือตัวแบบนายทหารอื่นๆ ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยเฉพาะผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนนายร้อย อาทิ ผู้บังคับบัญชา ณาจารย์ และนายทหารปกครอง เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบและเป็นตัวแบบของตนเอง คุณลักษณะที่นักเรียนนายร้อยวางกระบวนการทัศน์ต่อตัวแบบคือเป็นผู้มีคุณสมบัติที่พร้อมต่อการเป็นทหารอาชีพผ่านทางคุณลักษณะผู้นำทั้ง 14 ประการ¹⁰ และมองภาพของตัวแบบที่มีความแตกต่างมาจากสถาบันกำเนิดด้วย ความแตกต่างนี้จะเป็นเงื่อนไขให้นักเรียนนายร้อยแต่ละนายวางกรอบของกฎเกณฑ์ในการเลือกรับและปฏิเสธคุณค่าของตัวแบบไม่เท่ากัน โดยมองว่านายทหารรุ่นพี่ที่สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า หรือโรงเรียนเตรียมทหารนั้น จะเป็นตัวแบบในเชิงการทหารได้มากกว่า ในขณะที่จะเลือกรับรู้และแลกเปลี่ยนคุณสมบัติอื่นๆ จากนายทหารที่เกี่ยวข้องในฐานะอื่นๆ โดยเฉพาะนายทหารที่เป็นอาจารย์ การวางกรอบกระบวนการทัศน์ข้างต้น จึงเป็นการชี้ชัดว่านักเรียนนายร้อยไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเสมอไป หากแต่นักเรียนนายร้อยกลับมีกระบวนการทัศน์ที่เด่นชัดมากขึ้นในการเลือกรับรู้และเลือกแสดงบทบาทตามที่ตนเองต้องการในแต่ละกระบวนการขัดเกลาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าอย่างต่อเนื่อง

¹⁰ คุณลักษณะผู้นำที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากำหนดไว้เพื่อเป็นแบบแผนให้นักเรียนนายร้อยได้ฝึกปฏิบัติ ทั้ง 14 ประการ ได้แก่ 1. ลักษณะท่าทาง 2. ความกล้าหาญ 3. ความเด็ดขาด 4. ความไวเนื้อเชื่อใจ 5. ความอดทน 6. ความกระตือรือร้น 7. ความริเริ่ม 8. ความซื่อสัตย์สุจริต 9. ความพินิจพิเคราะห์ 10. ความยุติธรรม 11. ความรอบรู้ 12. ความจงรักภักดี 13. ความรู้จักกาลเทศะ 14. ความไม่เห็นแก่ตัว

การหล่อหลอมความแตกต่างทางด้านพฤติกรรมและภูมิหลัง ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์ร่วมจากความหลากหลายของอัตลักษณ์ปัจเจกของนักเรียนนายร้อย ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งจากโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อนักเรียนนายร้อยที่แตกต่างกันไป และจากความเข้าใจพร้อมการสนับสนุนของผู้ปกครอง ตลอดจนครอบครัวผู้ใกล้ชิด ที่มีต่อการดำเนินการฝึกศึกษาในขั้นตอนต่าง ๆ ของนักเรียนนายร้อยตามลำดับ เพื่อช่วยสร้างเสริมให้นักเรียนนายร้อยแต่ละนายอยู่ในบริบทที่พร้อมต่อการขัดเกลาให้มีลักษณะบุคลิกภาพในความเป็นทหารอาชีพได้อย่างสมบูรณ์

สิ่งสำคัญในการเสริมสร้างนักเรียนนายร้อยไปสู่การเป็นทหารอาชีพอีกประการหนึ่งคือ การเสริมสร้างให้เกิดโอกาสหรือช่องทางในการเรียนรู้ โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนหรือชาวบ้านที่จะทำให้นักเรียนนายร้อยได้รับรู้และสร้างเสริมบุคลิกภาพที่คาดหวังจากสังคมด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง ซึ่งจะเป็นตัวอย่างที่ดีในการเรียนรู้นอกห้องเรียน อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่กว้างขวางและไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งการเรียนรู้ในห้องเรียนนั้นจะถูกจำกัดในลักษณะเงื่อนไขบางประการ ดังนั้นการเสริมสร้างนักเรียนนายร้อยจึงมิใช่การเรียนการสอนในระบบเดิมที่อยู่เพียงเฉพาะในห้องเรียน เนื่องจากความเป็นจริงของสภาพสังคมในปัจจุบันนั้นมีลักษณะเป็นพลวัต ดังนั้นจึงต้องมีการให้นักเรียนนายร้อยปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนนายร้อยมีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ด้วย

ในส่วนของกระบวนการศึกษาภายนอกห้องเรียน อาทิ การเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม การทำกิจกรรมระหว่างกันเองภายในกลุ่ม

นักเรียนนายร้อย ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านจากกิจกรรมเสริมหลักสูตรการศึกษา ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างตัวตนให้เกิดบุคลิกภาพในการเป็นทหารอาชีพอีกประการหนึ่ง และมีความแตกต่างกันออกไปตามกิจกรรมและวัฒนธรรมในกลุ่มของแต่ละชมรม ในการศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนนายร้อยที่มีความแตกต่างในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือการทำกิจกรรมในชมรมด้านกีฬาและด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น มีกระบวนการในการสร้างตัวตนของตนเองผ่านความสัมพันธ์เชิงกลุ่มที่นอกเหนือไปจากความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนในตอนเรียน อันมีผลทำให้การเรียนรู้บทบาทและพฤติกรรมระหว่างตนเองกับผู้อื่นมีความแตกต่างกัน จนบางครั้งเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเนื่องจากการบริหารจัดการเวลาและความรับผิดชอบในภารกิจที่แตกต่างกันด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อกองทัพต้องการความมีเอกภาพของกำลังพล ดังนั้น กระบวนการจัดการรวมไปถึงกระบวนการผลิตทรัพยากรมนุษย์เข้าสู่กองทัพ จักต้องเป็นกลไกสำคัญที่มีความเข้าใจและให้คุณค่ากับบริบททุกภาคส่วน ทั้งนี้ การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกำลังพลทั้งเชิงนโยบายและภาคการปฏิบัติ จึงต้องเร่งสร้างและเปิดโอกาสให้บริบทแวดล้อมนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการพัฒนากองทัพในทิศทางเดียวกัน พร้อมกับตั้งอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน อันจะนำมาซึ่งความสัมฤทธิ์ผลที่ตรงเป้าหมายของกองทัพได้

อภิปรายและสรุปผล

ในงานการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อยสู่การเป็นทหารอาชีพ กรณีศึกษา นักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ความแตกต่างที่เกิดขึ้นในการสร้าง

ตนเองของนักเรียนนายร้อยแต่ละนาย มีความแตกต่างออกไปตามบริบททางสังคม หมายรวมถึงการเรียนรู้ความคาดหวังของกองทัพรวมถึงความคาดหวังของสังคมโดยรวมที่มีต่อนายทหาร ซึ่งก็คือนักเรียนนายร้อยในอนาคต ที่จะต้องมีลักษณะบุคลิกภาพในความเป็นทหารอาชีพอย่างสมบูรณ์ เพื่อการปฏิบัติภารกิจต่อสังคมประเทศ ซึ่งความคาดหวังและความเป็นจริงในการสร้างตนเองให้มีคุณลักษณะน่านับประการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมประเทศ จึงเป็นสาระสำคัญส่วนหนึ่ง ที่กระบวนการขัดเกลาทางสังคมของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จำต้องพยายามขัดเกลานักเรียนนายร้อยเหล่านี้ให้มีความพร้อมต่อการเป็นทหารอาชีพในอนาคต ทั้งนี้ หากพิจารณาผลการวิจัยจะพบว่า ในกระบวนการสร้างตัวตนให้มีลักษณะบุคลิกภาพตามแบบอย่างของนักเรียนนายร้อยนั้น ก็ล้วนมาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ประกอบไปด้วยภาคส่วนต่างๆ ในหลายๆ ระดับ ไม่ว่าจะเป็นบริบทในด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อนภายนอกโรงเรียน ซึ่งมีความแตกต่างและหลากหลาย รวมถึงบริบทในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อยในบริบทของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านั้น ย่อมสร้างความเป็นเอกภาพในการก่อร่างสร้างตัวตนของนักเรียนนายร้อยได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรม การปลูกฝังอุดมการณ์ การพัฒนาทักษะและลักษณะบุคลิกภาพทางทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าสามารถจัดและหล่อหลอมให้นักเรียนนายร้อยเป็นไปในรูปรอยเดียวกัน พร้อมทั้งมีความใกล้ชิดและมีระยะเวลากับวิถีการสร้างตัว

ตนของนักเรียนนายร้อยถึง 4 ปี ดังนั้น เพื่อความสำเร็จในแนวทางการสร้างนักเรียนนายร้อยให้ไปสู่การเป็นนายทหารสัญญาบัตรที่เป็นทหารอาชีพ จึงควรมีการบูรณาการวิธีการขัดเกลาทางสังคมให้แก่ นักเรียนนายร้อย ดังนี้

1. ควรจัดให้มีการบูรณาการบริบทของนักเรียนนายร้อยให้เกิดเป็นองค์รวมแห่งการศึกษา เพื่อการมีส่วนร่วมของปัจจัยหรือองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนายร้อยในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการสร้างตนเองให้มีแบบแผน โดยใช้อุดมการณ์เดียวกันในการสร้างนักเรียนนายร้อยให้เป็นทหารอาชีพ อาทิ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนการศึกษา กรมนักเรียนนายร้อยรักษาพระองค์ ส่วนวิชาทหาร เป็นต้น

2. ควรมีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับครอบครัวของนักเรียนนายร้อยให้ได้รับรู้และเข้าใจกระบวนการสร้างตัวตนในแต่ละกิจกรรมและขั้นตอนการฝึกศึกษาของนักเรียนนายร้อยแต่ละนาย เพื่อความร่วมมือในการเสริมสร้างให้กิจกรรมและการปรับตัวของนักเรียนนายร้อยเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการสร้างขวัญและกำลังใจ พร้อมทั้งร่วมสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นรวมถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่อันพึงกระทำต่อครอบครัว ตลอดจนช่วยกันปลูกฝังอุดมการณ์รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ให้กับนักเรียนนายร้อยร่วมกัน เพื่อให้ผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งในการขัดเกลาและหล่อหลอมให้นักเรียนนายร้อยมีความเป็นทหารอาชีพและรู้จักรับผิดชอบตนเองและส่วนรวม เมื่อมีการปล่อยพักในช่วงวันหยุดราชการ

บรรณานุกรม

- ขวัญชีวัน บัวแดง และคณะ. 2547. **วาทกรรมอัตลักษณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณินิจ วีระบุลลี. 2542. **กองทัพบกในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองศึกษาช่วง พ.ศ. 2535 - 2540**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545. **วาทกรรมการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ถวิล ธราโภชน และศรัณย์ ดำริสุข. 2543. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิการพิมพ์.
- ปฤษณา ชนะวรรณ. 2549. **เทคโนโลยีแห่งตัวตนในการยุติการพึ่งพาเสพติด**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. 2547. **ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. 2547. **คู่มือนักเรียนนายร้อย พ.ศ. 2547**. มปป.
- วีรวิท คงศักดิ์, พล.อ.อ. 2548. "ยุทธศาสตร์การสร้างผู้นำทหาร." **นวกาธิปไตยสาร**. 66 (สิงหาคม): 56.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. 2549. **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนา อินเตอร์พรีนท์ จำกัด.
- สุภาสินี อิมอุดม. 2547. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพความเป็นทหารของนักเรียนเตรียมทหาร**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุริยา ศคิน. 2545. **เป็นผู้นำที่ดีให้ได้คำว่า เจ้านายจะตามมาเอง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Good Morning Publishing. แปลจาก **Not Bosses But Leaders**. The Tallbot Adair Press, Westbury Manor, Compton Guildford GU3 1EE.
- อิสระพงศ์ หนูนุกัถิ, พล.อ. 2544. "มุมมองด้านการศึกษา." **วารสารเสนานิคม** 50(3) (กันยายน-ธันวาคม).
- Aronson, E. 1984. **Readings about the Social Animal**. 4th ed. New York: W.H.Freeman and Company.
- Bem, D. J. 1972. **Self-perception theory**. In L. Berkowitz (Ed.), **Advances in Experimental Social psychology**, Vol. 6, 1-62. New York: Academic Press. (Online) www.en.wikipedia.org, 19 ธันวาคม 2550.
- Breakwell, Glynis M. 1986. **Coping with Threatened Identities**. London: Methuen.
- DeFleur, M. L. 1971. **Sociology: Man In Society**. Illinois: Foresman and Company, Glenview.
- Engler, Barbara. 1999. **Personality Theories: An Introduction**. Boston, Mass.: Houghton Mifflin.
- Feist, Jess. 1985. **Theories of Personality**. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Franzoi, S. L. 1996. **Social Psychology**. Kerper Boulevard, Dubuque, IA: Times Mirror Higher Education Group, Inc.
- Hare, A. P. 1985. **Social Interaction as Drama**. California: Sage Publications, Inc.
- Hewitt, J. P. 1988. **Self and Society**. Newton, Massachusetts: Allyn and Bacon, Inc.
- Jerry, M. B. 2000. **Personality**. 5th ed. Australia: Wadsworth/Thomson, Learning.
- Marsella Anthony J., DeVos George and Hsu Francis L.K.. 1985. **Culture and Self: Asian and Western Perspectives**. New York: Tavistock.
- Mayer, F. Stephan and Karen Sutton. 1996. **Personality An Integrative Approach**. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- McAdams, Dan P. 2001. **The Person: An Integrated Introduction to Personality Psychology**. Fort Worth, Tex.: Harcourt College.
- Muuss, Rolf Eduard Helmut. 1980. **Adolescence Behavior and Society**. 3rd ed. New York: Random House, Inc.
- Smelser, N. J. 1988. **Sociology**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Stark, R. 1994. **Sociology**. 5th ed. California: Wadsworth Publishing, Inc.
- Supreme Command Headquarters. 2003. **The Roles of The Royal Thai Armed Forces**. Bangkok: Aroonkarn-phim Ltd.,Part.

เว็บไซต์

- โครงการสำรวจค่าตอบแทน. 2551. ทฤษฎีความคาดหวัง (Online). www.salary.siamhrm.com, 30 เมษายน 2551.
- ทอททท. 2550. ความเป็นททททท ไม่ใช่เพียงแค่มีททททท (Online). www.tortaham.net, 30 ตุลาคม 2550.
- บัณฑิต ปิยะศิลป์, 2548. แนวคิดใหม่กับหลังทันสมัยนิยม (Online). www.thaingo.org, 19 ธันวาคม 2550.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 2551. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล (Online). www.nrru.ac.th/article/leadership, 30 เมษายน 2551.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. 2550. ปรัชญาและการกิจโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (Online). www.crma.ac.th, 10 ธันวาคม 2550.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. 2551. แผนแม่บทการพัฒนาองคกฏหมายและสังคมศาสตร์ พ.ศ. 2540-2554 (Online). www.crma.ac.th/lawdept/masterplan5054.pdf, 21 เมษายน 2551.
- วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. 2550. ทฤษฎีการทำความเข้าใจในตนเอง (Online). www.en.wikipedia.org, 19 ธันวาคม 2550.
- ศูนย์ทรัพยากรแห่งการเรียนรู้. 2551. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ (Online). www.ashridge.org.uk, 30 เมษายน 2551.
- สุปรีชา กมลาศน์, พล.อ.ท. ม.ล. 2543. คุณธรรมและจรรยาบรรณของททททท (Online). www.acsc.rtaf.mi.th, 21 เมษายน 2551.